

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ: ТОРГІВЛЯ ЖІНКАМИ З МЕТОЮ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

SOCIO-PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF HUMAN TRAFFICKING: WOMEN TRADE FOR SEXUAL OPERATION

У статті проаналізовані дані літературних джерел, які показали, що численні зовнішні й внутрішні причини, що призводять до виникнення, існування та поширення процесу торгівлі людьми, вимагають ретельного вивчення, щоб створювати програми щодо запобігання цьому явищу та надання допомоги тим, хто став жертвою такого злочину.

Показано, що статистичні дані соціологічного опитування виявили недостатність інформування населення про проблему торгівлі людьми. Для поліпшення інформованості необхідні спільні дії правоохоронних органів і неурядових організацій у протидії торгівлі людьми із залученням до цього широких верств населення, громадських компаній з боротьби з торгівлею людьми й участю в них представників ЗМІ, радіо й телебачення. Тому вивчення основних соціальних і психологічних причин торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації та першорядних чинників, які їй сприяють, є сьогодні необхідним запитом практики серед фахівців різних правових, соціальних, психологічних, медичних та інших напрямів, особливо з метою розроблення практичних рекомендацій, спрямованих на запобігання торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації як однієї з форм торгівлі людьми. Недостатність досліджень із цієї проблеми робить торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації актуальним об'єктом дослідження.

У вивченні проблеми торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації використано системний підхід, на підставі якого феномен торгівлі жінками необхідно розглядати як цілісну структуру й разом із тим як процес, що постійно змінюється.

Через те що феномен торгівлі людьми в Україні вивчений недостатньо, можна зробити висновок про неготовність суспільства боротися з ним. Це не дає змоги повноцінно оцінити його масштаби й, отже, розробити та ввести в дію конкретні програми з протидії цьому явищу.

Протиборство торгівлі жінками в Україні ускладнено, по-перше, потуранням та ігноруванням проблеми більшістю владних структур, які намагаються не помічати, що вивезення українських жінок за кордон перестало бути приватною справою, а перейшло в розряд процесу залучення, перевезення та продажу людей.

Тому основною метою багатьох досліджень є привертання уваги наукової громадськості до цієї проблеми. До теперішнього часу немає єдиного визначення феномена торгівлі людьми, немає методологічного підходу для вивчення цієї проблеми через існування стереотипів щодо причин торгівлі жінками. Усе це ускладнює вивчення причин торгівлі жінками й механізмів її існування.

Отже, на тепер в Україні стає необхідним створення конкретних, дієвих програм з боротьби з торгівлею людьми не тільки на державному, а й на громадському рівнях.

Ключові слова: торгівля жінками, сфера сексуальної індустрії, біле рабство.

The article analyzes the data of literary sources, which showed that the numerous external and internal reasons leading to the emergence, existence and expansion of the trafficking process require careful study in order to create programs to prevent this phenomenon and provide assistance to those who have suffered this kind of crime.

Trafficking in women for the purpose of sexual exploitation is the most unfavorable and negative form of trafficking in persons, leading to the destruction of the individual.

It is shown that the statistics of a sociological survey revealed a lack of informing the population about the problem of human trafficking. To improve awareness, joint actions by law enforcement agencies and non-governmental organizations in combating trafficking in human beings with the involvement of the general public, public campaigns to combat human trafficking and the participation of representatives of the media, radio and television, and with subsequent information about this through the media, are required, radio and television.

Therefore, the study of the main social and psychological causes of trafficking in women for the purpose of sexual exploitation and the primary factors that contribute to it is today a necessary practice request among specialists from various legal, social, psychological, medical and other fields, especially with the aim of developing practical recommendations aimed at to prevent trafficking in women for the purpose of sexual exploitation as a form of trafficking in persons.

The lack of research on this issue makes trafficking in persons for the purpose of sexual exploitation a relevant research object.

The purpose of the study is to analyze the characteristics of the manifestation in Ukraine of forms of trafficking in women and their sexual exploitation, taking into account socio-psychological premises.

In studying the problem of trafficking in women for the purpose of sexual exploitation, a systematic approach was used, on the basis of which the phenomenon of trafficking in women should be considered as an integral structure and, at the same time, a constantly changing process. Due to the fact that the phenomenon of human trafficking in Ukraine is not well understood, it can be concluded that society is not ready to deal with it. This does not allow a full assessment of its scope and, therefore, the development and implementation of specific programs to counter this phenomenon.

The fight against trafficking in women in Ukraine is complicated, firstly, by the connivance and ignoring of the problem by most authorities,

УДК 159.9.019.4
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.12-1.26>

Джежик О.В.

к.психол.н., доцент кафедри психології та соціальної роботи
Одеський національний політехнічний університет

who try not to notice that the export of Ukrainian women abroad has ceased to be a private affair, but has moved into the category of the process of involving, transporting and selling people. Therefore, the main goal of many ongoing studies is to attract the attention of the scientific community to the problem. To date, there is no single definition of the phenomenon, there is no methodological approach to study this problem because of existing stereotypes regarding

the causes of trafficking in women. All this complicates the study of the causes of trafficking in women and the mechanisms of its existence. The current situation in Ukraine with the problem of trafficking in women requires the creation of specific, effective programs to combat trafficking in persons, not only at the state level, but also at the level of public organizations.
Key words: *trafficking in women, sex industry, white slavery.*

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів соціальної політики України є боротьба зі злочинністю, у тому числі злочинами проти життя, здоров'я, волі, честі й гідності особи. Особливе місце серед цих злочинів посідає торгівля жінками – проблема, що набула міжнародного характеру.

Торгівля людьми (трафікінг) – це сучасна форма рабства. Торгівля людьми, як і торгівля зброєю, вважається найприбутковішим після торгівлі наркотиками напрямом кримінального бізнесу. Торгівля людьми є грубим порушенням прав людини, яке сприяє соціальному руйнуванню.

Торгівля людьми характерна як для економічно розвинених країн, так і для країн, що переживають перехідний політичний та економічний період, постраждалих від війн і локальних конфліктів [1, с. 98].

За даними ООН, у світі налічується близько 27 мільйонів невільників (600–800 тисяч осіб на рік) [9, с. 65], але точне число жертв визначити практично неможливо.

Україна є однією з найбільших у Європі країн-постачальників жертв торгівлі людьми. За оцінками МВС України, за останні 10 років з України вивезено близько 400000 людей [4, с. 22].

Сьогодні у зв'язку з досить важкою соціально-економічною обстановкою в Україні актуальною є проблема торгівлі людьми. Останнім часом саме Україна все частіше стає транзитною країною для жертв з інших країн СНГ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Торгівля людьми має давню історію. О. Галиця в статті «Торгівля людьми (історія, сучасність)» зазначає, що з давніх-давен у деяких державах були поширені рабство й работоргівля як одна з форм торгівлі людьми. Однак на той час і рабство, і работоргівля були законними явищами. Рабство було окремим видом існування людини (раба), а работоргівля – засобом придбання та продажу людей на спеціальних ринках рабів [2, с. 12].

Варто зазначити, що це антисуспільне ганебне явище продовжувало своє існування й за часи рабовласницького ладу, супроводжуючи весь період розвитку людства. Воно було відомо й у більш пізніший час – у XIX столітті та на початку XX століття, про що свідчать, наприклад, дослідження Ам-Рін Отто Генне, М. Гернет, Ч. Ломброзо, Г. Ферреро, С.Шаш-

кова, Ф. Яновського. Як злочин міжнародного характеру торгівлю жінками та дітьми вивчали І. Бліщенко, І. Карпець, А. Наумов, Ю. Решетов. Про торгівлю людьми транснаціональними злочинними групами писали в наукових працях В. Ємінов, В. Куліков, А. Коннов, В. Танкевич, М. Яблоков [3, с. 171–207].

Висвітлення в сучасній науковій літературі проблеми торгівлі людьми дає підстави виокремити окремі аспекти дослідження цієї проблеми, а саме: у соціальному та правовому контекстах (А. Йосипів, К. Левченко, Л. Ковальчук, О. Удалова та ін.); стандарти соціальних послуг у сфері протидії торгівлі людьми (Л. Данильчук, В. Кизим, О. Козачук); соціально-педагогічна робота у сфері протидії торгівлі людьми (Н. Гевчук, Л. Данильчук, Л. Ковальчук, К. Татуревич, К. Черепаха, О. Удалова); соціальна профілактика торгівлі людьми (І. Зверева, Р. Зеленський, Н. Гусак, Л. Данильчук, Н. Калашник, І. Трубавіна та ін.). Соціальний аналіз щодо чинників, сфер діяльності протидії, надання допомоги постраждалим від торгівлі людьми знаходимо в дослідженнях Державного інституту проблем сім'ї та молоді, Українського інституту соціальних досліджень, Міжнародної організації міграції в Україні, Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда – Україна». Нормативно-правова база щодо запобігання торгівлі людьми представлена міжнародним і вітчизняним законодавством у сфері боротьби з торгівлею людьми [3, с. 171–207].

Незважаючи на те що торгівля людьми поступово починає включатися в орбіту наукових досліджень, серйозний науково-дослідний потенціал з проблеми досі не накопичено [3, с. 172].

Основні фактори, що сприяють поширенню торгівлі жінками в Україні, мають як зовнішні, так і внутрішні ознаки. До перших необхідно зарахувати важке економічне становище жінок. Так, за державними статистичними даними, близько 80% офіційно зареєстрованих безробітних – це жінки. Тому низький рівень життя й високий рівень безробіття серед жінок штовхають їх на пошук роботи за межами держави. Так, за даними соціологічного дослідження Міжнародної організації міграції в рамках програми «Запобігання контрабанді жінок з України: українська інформаційна кампанія», 80% опитаних жінок висло-

вили бажання працювати за кордоном [1, с. 98; 9, с. 65]. А в ситуації з робітниками-мігрантами в європейських та інших розвинених країнах найбільш доступна для українських громадян саме сфера сексуальної індустрії в її легальному й нелегальному варіантах.

До внутрішніх факторів належать правові: це відсутність регламентації сексуального бізнесу на Україні та незахищеність потерпілих і психологічні фактори: за принципом «уже гірше не буде» жінки погоджуються на різні авантюрні пропозиції, навіть не думаючи про їх наслідки.

Крім цього, відкриття кордонів і падіння залізної завіси, спрощення можливості для українських громадян подорожувати по світу в пошуках як розваг, так і праці, інтернаціоналізація тіньової економіки, утворення міжнародних кримінальних груп, корумпованість працівників державних органів, лояльність законодавства до занять проституцією в багатьох країнах світу також відіграють не останню роль у питаннях торгівлі людьми.

До чинників, що сприяють потраплянню жінок у сексуальне рабство, також зараховують відсутність (або низький рівень) освіти; ризиковану поведінку, схильність до авантюризму; низький рівень правової грамотності; несприятливі умови життя в родині; відсутність сім'ї; наявність психічних і фізичних відхилень. Найчастіше під час вербування їх вводять в оману, пропонуючи високооплачувану роботу або престижне навчання за кордоном, приховуючи кінцеву мету – сексуальну експлуатацію [11, с. 29].

Постановка завдання. Досліджуючи масштаби поширення торгівлі жінками з метою їх сексуальної експлуатації як і України, так і в інших країнах СНД, учені можуть покладатися тільки на неофіційні джерела, експертні оцінки, дані закордонних неурядових організацій.

Основною метою багатьох досліджень є привернення уваги наукової громадськості до торгівлі жінками з метою їх сексуальної експлуатації, що дає змогу зробити висновок про недостатність теоретичного та практичного розроблення цієї складної й досить актуальної проблеми.

До теперішнього часу немає єдиного визначення цього явища, немає методологічного підходу для вивчення цієї проблеми через наявні стереотипи щодо причин торгівлі жінками. Ті дослідження, які зачіпають проблеми торгівлі людьми, а особливо торгівлі з метою отримання прибутку із сексуальної експлуатації жінок і дітей, часто вважаються вторинними й, відповідно, розглядаються як складники більш глобальних проблем. Усе це ускладнює вивчення причин торгівлі жінками й механізмів її існування.

Тому вивчення основних соціальних і психологічних причин торгівлі жінками та першорядних чинників, які їй сприяють, є сьогодні необхідним запитом практики серед фахівців різних правових, соціальних, психологічних, медичних та інших напрямів, особливо з метою розроблення практичних рекомендацій, спрямованих на запобігання торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації як однієї з форм торгівлі людьми.

Недостатність досліджень із цієї проблеми робить торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації актуальним об'єктом дослідження.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей прояву в Україні форм торгівлі жінками та їх сексуальної експлуатації з урахуванням специфічних соціально-психологічних передумов.

Методи дослідження. У вивченні проблеми торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації використаний системний підхід, на підставі якого феномен торгівлі жінками необхідно розглядати як цілісну структуру й разом із тим як процес, що постійно змінюється.

Виклад основного матеріалу дослідження. Торгівля людьми на сучасному етапі є масштабним явищем і залишається складною й важкою проблемою українського суспільства.

Основні причини зростання торгівлі людьми, зокрема торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації, в Україні пов'язують із розпадом Радянського Союзу, наявністю хаосу в державному управлінні, криміналізацією економіки, вакууму влади та, як наслідок, недолік ефективного правового регулювання багатьох сфер суспільного життя [1, с. 99; 6, с. 38; 10, с. 38].

Торгівля людьми існує в різних формах, серед яких найвідомішою та найбільш розповсюдженою є продаж жінок з метою сексуальної експлуатації.

Така торгівля існує для задоволення попиту на жінок для використання їх у борделях, масажних салонах, барах і роботи на вулицях, де жінки продаються як повії. Україна стала головним джерелом постачання молодих жінок для міжнародних сексринків [9, с. 51]. Сотні жертв розповідали свої історії громадським організаціям, журналістам і поліції. І, хоча є в них індивідуальні особливості, усі вони схожі методами маніпуляції, насильством торговців і пізніше затриманням поліцією.

Торгівля жінками є сучасною формою торгівлі рабами, яка споживає дедалі більшу кількість жінок особливо з України та республік колишнього Радянського Союзу. Існування вербування й поневолення жінок для сексуальної експлуатації загрожує статусу жінки в усьому світі. Не може бути справжньої демо-

кратії в країні, якщо половина населення може розглядатися як потенційний товар, який може бути куплений, проданий і поневолений.

Більш повне розуміння торгівлі жінками досягається шляхом вивчення попиту на жінок для сексіндустрії в приймаючих країнах і важливої ролі організованих злочинних груп у скоєнні тяжких та особливо тяжких злочинів проти жінок.

Сьогодні попит на слов'янських жінок на ринках Північної Америки та Європи дуже високий, задовольняється за рахунок ресурсів населення країн СНД.

Основними експортними напрямками вивозу людського матеріалу з України є Польща, Російська Федерація, Туреччина, Італія, Австрія, Іспанія, Німеччина, Португалія, Чехія, Об'єднані Арабські Емірати, Великобританія, Ізраїль, Греція, Ліван, Бенін, Туніс, Кіпр, Швейцарія, США, Канада й Білорусія. За даними поліції, найбільше жертв із Вінницької, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Миколаївської, Сумської, Тернопільської та Чернігівської областей. Вихідці з України становлять більшість жертв нелегальних каналів по перевезенню людей через Польщу для подальшої сексуальної експлуатації та протизаконного використання їх як підневільної робочої сили [4, с. 23].

Наприклад, за даними МВС України, за 1995–2010 роки серед іноземців, які постраждали від нелегальної торгівлі людьми, сексуальної експлуатації й підневільної праці на території Польщі, вихідці з України становлять 350 випадків, Білорусії – 311, Болгарії – 87, Румунії – 24, Молдови – 21, Росії – 15 [7, с. 46].

У 1999 році розроблена офіційна програма щодо припинення нелегального вивозу жінок і дітей на 1999–2001 роки, яка підкреслювала відповідальність українських міністерств і важливість їх кооперації з неурядовими організаціями [7, с. 29].

За допомогою ОБСЄ запущена двостороння програма зі взаємодії між Україною та Польщею в галузі тіншового вивезення людей, а у 2001 році український кримінальний кодекс підданий новій серії виправлень.

У 2008 році польська прокуратура зафіксувала 315 потерпілих, із яких, за даними Міжнародної організації з міграції, 65 осіб були українцями.

Як стверджують незалежні дослідники проблем тіншового бізнесу, в Україні існують об'єктивні труднощі з ідентифікацією жертв і відстеженням міжнародних переміщень своїх громадян. У результаті такої ситуації наведені цифри відображають мінімальну оцінку того, що насправді відбувається в реальності.

За даними USAID і Міністерства охорони здоров'я, за 2008–2009 роки Україна лідувала у своєму регіоні за відносною кількістю

ВІЛ-інфікованих серед секс-робітниць, число яких становило 13,2%. Варто звернути увагу, що за останні п'ять років також спостерігалось значне зростання поширеності ВІЛ у найбільш заражених містах (Київ, Донецьк тощо).

У 2012 році відповідальність за координацію державної політики у сфері торгівлі людьми була покладена на Міністерство соціальної політики і праці, яке мало координувати свої зусилля з Міністерством закордонних справ, МВС, Прикордонною службою, Міністерством юстиції та Міністерством культури.

Однак у тому ж році наукове дослідження, яке проведено за підтримки Єврокомісії, показало, що Україна посіла 87-е місце в загальносвітовому рейтингу зусиль щодо боротьби з торгівлею людськими товарами.

Крім цього, у 2017 році Держдепартамент США дійшов висновку, що, незважаючи на значні зусилля українського уряду щодо припинення кримінальних каналів вивезення людей, ці спроби не відповідають навіть мінімальним стандартам відразу в декількох ключових сферах і з цілої низки причин. Серед основних указується на корупцію, нездатність розслідувати й притягати до відповідальності винних тощо.

Згідно з даними проекту Агентства США з міжнародного розвитку «Реформа ВІЛ у дії», на 2017 рік середній вік української секс-працівниці становить 28,5 років, причому для 81% із них надання сексуальних послуг є основним джерелом доходу. Вивчення умов їхньої роботи показує, що вони стикаються з високим рівнем дискримінації, жорстокого поводження й насильства [11, с. 29].

Відзначається, що українські секс-працівниці демонструють досить невисокий рівень розуміння механізмів поширення СНІД, тільки 48% із них мають уявлення про способи передачі інфекції.

Причому українські секс-працівниці нерідко стають жертвами насильства, дискримінації та соціальної стигматизації, які найбільш часто фіксуються у зв'язку з поліцейським свавіллям. Як правило, він проявляє себе в різних формах фізичних або сексуальних знущань у контексті соціальної дискримінації.

Крім поліцейського насильства, українські секс-працівниці свідчать про дискримінацію в отриманні соціальної та медичної підтримки, проте ніяких формальних розслідувань по цих випадках не проводиться. Звичайним є жорстоке сексуальне поводження з боку клієнтів і сутенерів.

Торгівля жінками з метою сексуальної експлуатації сьогодні досягла настільки значного рівня, що стала серйозною загрозою добробуту жінок і безпеки та стабільності держави. Саме тому втручання потрібне на всіх рівнях і ключових пунктах процесу торгівлі.

Одна з найбільш серйозних прогалин у дослідженні феномена торгівлі людьми пов'язаний зі збиранням і створенням бази даних про жертви торгівлі людьми й торговців, а інформація про можливу кількість жертв торгівлі людьми є, на жаль, дуже приблизною [9, с. 51; 11, с. 29].

Організації, що займаються проблемою торгівлі людьми, постійно намагаються виявити механізми, засоби поповнення та підготовки достовірної інформації про торгівлю жінками.

Крім труднощів визначення феномена «торгівля жінками», проблема полягає у визначенні бар'єрів, що ускладнюють вирішення цього питання й позначення можливих напрямів їх подолання.

Перешкодою у вивченні проблеми торгівлі людьми є також відсутність статистичних даних. Аналізуючи багатогранний процес збирання даних, необхідно розуміння меж глобальної торгівлі людьми. У зв'язку з цим відбувається розширення кола проблем (економічних, політичних, соціальних, демографічних, медичних, психологічних і багатьох інших). Відповідно, необхідно передусім виявити механізми процесу торгівлі людьми загалом і жінками з метою сексуальної експлуатації зокрема [10, с. 38].

Торгівля жінками зумовлена низкою обставин, до яких належить розширення процесів глобалізації у світі та привернення уваги громадськості до проблем порушення прав людини, серед яких і захист жертв торгівлі людьми в різних формах.

Економічні, політичні, соціальні та культурні зміни, які відбулися в пострадянських країнах, призвели до погіршення становища жінок, що вказує на нагальну необхідність вивчення наслідків торгівлі жінками для розроблення методів і заходів щодо її контролю, припинення та запобігання їй.

Зростання тіньових економік і транснаціональних злочинних організацій у нових незалежних державах є негативними показниками глобалізації, що виникає на основі економічних, політичних і соціальних зв'язків, які дедалі більше виходять за рамки місцевого та державного контролю. Важливим компонентом глобалізації є транснаціональні зв'язки, зумовлені міграцією [7, с. 53].

Подальше збільшення міграції також слугує для приховування слідів торговців жінками під час перевезення їх до місць призначення. Приватизація й лібералізація ринків створила більш широкі та відкриті ринки в усьому світі.

Однією з причин торгівлі жінками в Україні з метою сексуальної експлуатації є безконтрольна діяльність фірм та агентств з працевлаштування своїх громадян за кордоном.

Іншим важливим компонентом глобалізації є комп'ютерні технології, які зробили можливим

збільшення обсягів і складності міжнародних фінансових розрахунків, збільшили можливості транснаціональної злочинності, а також зменшили вірогідність її виявлення та припинення.

Так, на думку багатьох міжнародних організацій, зусиль української влади, спрямованих на припинення нелегального вивозу людей, недостатньо, крім того, вони не відповідають міжнародним стандартам. За висновком Міжнародної організації з міграції, з погляду міжнародної торгівлі людьми Україна включає в себе джерело товару, його транзитний маршрут і пункт призначення водночас.

Тільки за допомогою соціологічних наукових методів можна вивчити механізми цього процесу, знайти потрібні засоби для належного функціонування всіх зацікавлених державних і громадських організацій з протидії торгівлі людьми.

Протиборство торгівлі жінками в Україні ускладнено, по-перше, потуранням та ігноруванням проблеми більшістю владних структур, які намагаються не помічати, що вивезення українських жінок за кордон перестало бути приватною справою, а перейшло в розряд процесу залучення, перевезення та продажу людей.

Ми погоджуємося з думкою А. Йосипіва, що сьогодні ведеться значна робота як державних, так і громадських органів щодо того, як не стати жертвою торгівлі людьми. Але, попри існування соціальної реклами, гарячих ліній і повідомлень у пресі й на телебаченні про випадки торгівлі людьми, кількість цих злочинів залишається значною. Це свідчить про необхідність посилення соціальної профілактики, проведення її як із молодшими віковими групами (підлітками та молоддю), так і серед дорослого населення. Необхідно підвищити рівень виявлення жертв торгівлі людьми та проведення з ними профілактичної роботи з метою недопущення повторної віктимізації чи перетворення колишніх жертв на вербувальників [8, с. 64].

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз літературних джерел показав, що численні зовнішні та внутрішні чинники, що призводять до виникнення, існування й поширення процесу торгівлі людьми, вимагають ретельного вивчення, щоб створювати програми щодо запобігання цьому явищу та надання висококваліфікованої допомоги тим, хто став жертвою цього злочину.

Торгівля жінками з метою сексуальної експлуатації є найпоширенішою й негативною формою торгівлі людьми, яка призводить до знищення особистості. Через те що феномен торгівлі людьми в Україні вивчений недостатньо, можна зробити висновок про неготовність суспільства боротися з ним. Це не дає змоги повноцінно оцінити його масштаби й,

відповідно, виробити й увести в дію конкретні програми з протидії цьому явищу.

Статистичні дані соціологічного опитування свідчать про недостатнє інформування населення про проблему торгівлі людьми. Для поліпшення інформованості необхідні спільні дії правоохоронних органів і неурядових організацій із залученням до цього широких верств населення, громадських компаній із боротьби з торгівлею людьми за участю представників засобів масової інформації.

Велику роботу з протидії торгівлі людьми та надання в цьому питанні допомоги державі проводять неурядові організації. Причому діяльність цих організацій уносить величезний вклад не тільки в процес боротьби з торгівлею людьми, а й у процес підтримки та захисту жертв торгівлі людьми. Саме неурядові громадські організації домоглися стійкості в роботі щодо встановлення міждержавних контактів для взаємодії з іноземними неурядовими організаціями, заклали основу для співпраці з різними внутрішніми офіційними урядовими організаціями (органами влади, бізнесом, засобами масової інформації).

Отже, виникла необхідність як привернення уваги широкої громадськості до проблеми, так і розроблення багатосторонніх міжурядових угод щодо запобігання торгівлі жінками, покарання торговців і, головне, надання реальної допомоги жінкам – жертвам торгівлі людьми [5, с. 36].

Поширення вивезення жінок з України з метою сексуальної експлуатації потребує необхідності шукати ефективні заходи протидії. Ці заходи можуть виявитися корисними й для інших постсоціалістичних держав, тому в них необхідно передбачати комплекс заходів превентивного, інформаційного, соціально-психологічного плану, а також постійної взаємодії правоохоронних органів із соціальними службами та громадськими організаціями. В іншому разі торгівля людьми не тільки буде тривати, а й перетвориться в загрозу національній безпеці такої країни, як Україна.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бродченко О.И. Психологические особенности потерпевших по преступлениям, связанным с торговлей людьми. *Прикладная юридическая психология*. 2009. № 4. С. 96–104.
2. Галиця О. Торговля людьми (історія, сучасність). *Юстиніан*. 2009. № 1. С. 12.
3. Джежик О.В. Програма професійної підготовки фахівців-психологів до реабілітаційної роботи з особами, постраждалими від торгівлі людьми. *Теоретичні та методичні аспекти соціальної діяльності* : монографія. Хмельницький : ФОП Цюпак А.А., 2020. Т. 1. С. 171–207.
4. Джежик О.В. Соціально-економічні і психологічні аспекти формування торгівлі людьми в Україні: теоретичні питання. *Теорія і практика сучасної психології* : збірник наукових праць. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. № 4. Т. 1. С. 22–26.
5. Джежик О.В. Торговля людьми як соціально-економічна і психологічна проблема. *Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти)* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 27–28 вересня 2019 р.). Львів, 2019, С. 34–37.
6. Запобігання торгівлі людьми в системі професійно-технічної освіти : навчально-методичний посібник / І.Д. Зверєва, Р.М. Зеленський, Н.С. Калашник та ін. ; Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна». Київ : Україна, 2008. 284 с.
7. Звіт дослідження рівня обізнаності з явищем торгівлі людьми. Київ : Представництво МОМ в Україні, 2011. 82 с.
8. Йосипів А.О. Актуальні проблеми торгівлі людьми в українському суспільстві *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»* : збірник наукових праць. Херсон, 2017. Вип. 4, Т. 2 С. 63–66.
9. Річний звіт Центру «Ла Страда-Україна». URL: <http://la-strada.org.ua>.
10. Соціальна профілактика торгівлі людьми : навчально-методичний посібник / за ред. К.Б. Левченко, І.М. Трубавіної. Київ : Агентство «Україна», 2007. 352 с.
11. Статистика справ постраждалих від торгівлі людьми Представництва МОМ в Україні. URL: <http://en.stoptrafficksng.org>.